

Wioletta Hajduk-Gawron

 0000-0001-6978-127X

Hankuk University of Foreign Studies
Korea Południowa

Younghwa Kim

 0000-0002-1027-3649

Hankuk University of Foreign Studies
Korea Południowa

Przekłady polskich książek dla dzieci o tematyce proekologicznej i środowiskowej w Korei Południowej

Translations of Polish Pro-ecological and Pro-environmental Books for Children in South Korea

Abstract: This article discusses the introduction of Polish books to children and young adult readers in South Korea. Its particular focus is on picture books which address environmental issues. Wioletta Hajduk-Gawron and Younghwa Kim examine the conditions favourable to the presence of translations of Polish books on the Korean publishing market, the phenomenon of the picture book and the values of eco-education through literature. Using several books as examples, the authors conduct a sample analysis of the chosen strategies used by publishers in the selection of books to be translated. They also examine strategies used in adapting a Polish book for the different cultural context; these strategies involve explication and textual or graphic modifications.

Keywords: Polish literature for children and young adults in South Korea, reception of Polish literature in the world, translation of Polish literature, ecological education, Anthropocene, translational explication, picture book

Zanim przejdziemy do centralnego tematu niniejszego artykułu — obecności polskich książek proekologicznych dla dzieci i młodzieży w Korei Południowej — krótko zajmiemy się warunkami, jakie sprzyjają przekładom polskich tytułów na zagranicznych rynkach wydawniczych. Są to kategorie ukute w badaniach nad recepcją literatury (polskiej) poza granicami (Polski), które pomogą uporządkować nasze rozważania.

Sięganie przez tłumaczy po literaturę obcą, a w naszym przypadku po literaturę polską, motywowane jest różnorodnymi czynnikami. Poza oczywistym zainteresowaniem dziełami klasycznymi warto przedstawić jeszcze inne przesłanki wzmacniające zainteresowanie polskimi autorami. Wśród wyznaczników wpływających na wybór tłumaczonych książek można wymienić tematykę bliską odbiorcy innojęzycznemu, taką, która nawiązuje do problemów znanych obcemu odbiorcy (problemy pogranicza, obalanie stereotypów, podobne doświadczenia historyczne). Kolejny czynnik to niepewna jednoznaczność pochodzenia autora lub bliskie powiązania autora z krajem odbiorcy. Ilustracją tego czynnika jest wzmożone wydawanie książek na przykład Elizy Orzeszkowej czy Adama Mickiewicza na Litwie i Białorusi. Istotnym kryterium towarzyszącym wyborom tłumaczy lub wydawców jest wypełnianie pustych miejsc w literaturze i kulturze odbiorcy innojęzycznego. Przykładowo w Czechach, z uwagi na skromny czeski romantyzm, odnajdziemy wiele tłumaczeń z polskiej literatury romantycznej¹. I wreszcie nagrody literackie, nie tylko te międzynarodowe, ale również krajowe, są gwarantem jakości książki (Dalecka, 2006, s. 76)². Ponadto wydawnictwa w wyborze dzieł do przekładu nie kierują się jedynie złożonymi względami kulturowymi czy politycznymi, umożliwiającymi tamtejszym czytelnikom bliższe poznanie polskiej kultury. O wyborze rozstrzyga również, co oczywiste, kalkulacja zysków oraz doświadczenia i wybory wydawnictw z innych krajów³. Należy również wspomnieć o tzw. tematach aktualnych (do których obecnie z pewnością zalicza się kwestia środowiska naturalnego), ponadczasowych, nośnych oraz o osobistych kontaktach tłumacza z autorem lub oficyną wydawniczą.

Polska literatura dla dzieci i młodzieży w Korei Południowej

Wydaje się, że wymienione czynniki uniwersalne, wpływające na obecność dzieł polskich na zagranicznych rynkach wydawniczych, odnajdują swoje realizacje również w przypadku Korei Południowej — z wyjątkiem niejednoznaczności pochodzenia autora polskiego, rzecz jasna. Koreańskie przekłady pol-

---

¹ Por. Bilikiewicz-Blanc i in., 2005; Bilikiewicz-Blanc, Szubiakiewicz, Capik, 2000; Ryll, Wilgat, 1972.

² Spostrzeżenia Daleckiej z 2006 roku potwierdzają rozważania na temat recepcji literatury polskiej we Francji, por. Monluçon, 2014. Na temat obecności literatury polskiej w świecie por. <http://www.studiapolskie.us.edu.pl/badania/publikacje-elektroniczne/literatura-polska-w-swiecie/> [data dostępu: 10.01.2021].

³ Tadeusz Pióro podaje przykład wydawnictw holenderskich: „Van Rijsewik przyznał, że na decyzję o wydaniu konkretnego tytułu przez jego wydawnictwo często wpływa to, czy ukazał się on w tłumaczeniu niemieckim. Dla wydawców holenderskich edycja niemiecka to ważny sygnał, zarówno natury merytorycznej, jak i rynkowej” (Pióro, 2000, s. 41).

skich tekstów literackich odnotowuje się od drugiej połowy XX wieku⁴, natomiast o historii polskiej książki dla odbiorcy niedorosłego pisze Jiwoon Lee, która prezentuje drogę polskich książek oraz polskich ilustratorów na rynek koreański (Lee, 2010). Autorka podkreśla rolę międzynarodowych nagród w kategorii książek dla dzieci i młodzieży (np. Bologna Ragazzi Award, Bratysławskie Biennale Ilustracji), których laureatami byli polscy twórcy, bo to właśnie oni zyskali zainteresowanie koreańskich wydawnictw i czytelników. Książki skierowane do dzieci i młodzieży zwykle są bogato ilustrowane, stąd duże zainteresowanie nie tylko autorami tekstów, ale również autorami obrazów. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że prace wielu polskich autorów, a tym samym ilustratorów, są znane koreańskiemu odbiorcy za pośrednictwem języka niemieckiego (np. prace Józefa Wilkonia lub Antoniego Boratyńskiego)⁵. Lee zauważa, że polscy twórcy zaprzyjaźnili się z koreańskimi czytelnikami najpierw przede wszystkim od strony plastycznej. Spośród dzieł znanych polskich ilustratorów książek dziecięcych jako pierwsze sprowadzono głównie te, które wydane były w Niemczech czy w Szwajcarii (Lee, 2010, s. 88). Pewnego rodzaju cezurę można wyznaczyć po roku dwutysięcznym, gdy wykształcone na seulskiej polonistyce pokolenie tłumaczy rozpoczęło prace nad przekładami polskiej literatury (nie tylko dla dzieci) bezpośrednio z języka polskiego.

Na szczególną uwagę zasługuje współpraca polskich ilustratorów z koreańskimi oficynami wydawniczymi i z koreańskimi autorami oraz tłumaczami — polscy ilustratorzy tworzą teksty projekty ilustracji, które funkcjonują jako produkt koreański prezentowany na międzynarodowych targach⁶. Takim przykładem przekraczania narodowościowych granic jest twórczość Iwony Chmielewskiej, która jest niezwykle popularna w Korei Południowej jako ilustratorka lub jako autorka *picture books*⁷.

⁴ Por. Czoj (2010) oraz bibliografia przekładów z literatury polskiej Estery Czoj z lat 2003—2019 (Choi, Hajduk-Gawron, 2020).

⁵ Fakt ten jest następstwem niekorzystnej sytuacji polskiego rynku książki po upadku komunizmu — systemu, który nie dbał o szczególną promocję polskich ilustratorów. Nie bez znaczenia pozostają tu kontakty koreańsko-niemieckie. W latach siedemdziesiątych XX wieku rząd koreański umożliwił zdobycie stypendium, w ramach którego można było studiować 5 lat za granicą, w USA lub krajach Europy Zachodniej kierunku związane z Europą Środkowo-Wschodnią. Założyciel studiów polskich na HUFs, prof. Byungkwon Cheong, ukończył polonistykę na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie Zachodnim (por. Cheong, 2010).

⁶ Warto wspomnieć niedawny efekt współpracy Iwony Chmielewskiej i koreańskiego wydawnictwa BIR z Seulu — nagrodę główną w kategorii New Horizons w konkursie Bologna Ragazzi Award 2020 przyznano Iwonie Chmielewskiej za tekst i ilustracje do książki *Kołysanka dla babci* <https://wydawca.com.pl/2020/02/11/bolonia-2020/> [data dostępu: 10.02.2021].

⁷ W Korei ukazały się dotychczas następujące książki Iwony Chmielewskiej: *Cześć, Europo!*; *Cztery strony czasu*; *Cztery zwykłe miski*; *Dwoje ludzi*; *Gdzie jest moja córka?*; *Kłopot*; *Kołysanka babci*; *Kołysanka na cztery*; *Królestwo dziewczynki*; *Maum*; *Dom duszy*; *Moje kroki*; *Mysł*; *Niebieska laseczka*; *niebieska skrzyneczka*; *Thinking* □, ⊥, ⊞; *Thinking ABC*; *Thinking 1, 2, 3*; *Oczy*; *O tych, którzy się rozwijali*; *O wędrowaniu przy zasypianiu*; *Pamiętnik Blumki*; *Pomysł*; *W kieszonce*.

Lee określa polską książkę obrazkową w Korei jako spory sukces wydawniczy. Operuje jednak pojęciem książki obrazowej, posiłkując się opiniami, iż zdrobienie od słowa *obraz* nie jest adekwatne do książek, w których ilustracje pełnią istotną funkcję w przekazywaniu treści. W niniejszym artykule będziemy stosować pojęcia książki obrazkowej i *picture book* wymiennie w odniesieniu do ilustrowanych książek dla odbiorcy niedorosłego, mając świadomość złożoności i niejednoznaczności opisów definiujących tę formę książki⁸.

Fenomen książki obrazkowej

Wydaje się, że w książce obrazkowej kluczową rolę odgrywa jej architektura, czyli rozmieszczenie obrazu i tekstu, synergia słowa i obrazu, doskonale połączenie dwóch nośników informacji. Książki ilustrowane najczęściej przeznaczone są dla dzieci i mają przede wszystkim spełniać funkcję edukacyjną. Bardzo często łącznikiem między aktem czytania a książką jest dorosły. Z kolei dziecko — docelowy odbiorca tekstu — na różnych etapach życia inaczej uczestniczy w tym procesie. Niejednokrotnie najpierw słucha, potem słucha i patrzy (ogląda obrazki, podążając za słyszaną treścią) i wreszcie czyta oraz ogląda. Oczywiście czytanie jest dla dziecka przede wszystkim źródłem przyjemności i formą rozrywki. Niemniej jednak jest to złożony proces psycholingwistyczny, polegający na łączeniu wielu funkcji poznawczych: syntezy, analizy, orientacji czasowo-przestrzennej.

Połączenie informacji werbalnych z wizualnymi wzmacnia zrozumienie, pomaga też zapamiętać przeczytane treści, a przyswajanie wiedzy i jej zapamiętywanie odbywa się nie tylko na zasadzie linearnej, ale też wizualnej⁹. Dlatego ilustracje są tak bardzo ważne w książkach dla dzieci: pomagają w przyswajaniu trudnych treści, ale też intrygują młodego czytelnika, powodując, że czytanie być może stanie się czynnością lubianą lub przynajmniej nie znieawidzoną. Siła przekazu książki obrazkowej z pewnością tkwi w atrakcyjności kreski ilustracji i dopasowaniu języka, czyli okiełznaniu trudnych treści przystępnym słowem. Rola książek obrazkowych w kształceniu postaw proekologicznych młodego czytelnika jest zatem niezaprzeczalna.

---

⁸ Określenie 'książka obrazkowa' w języku polskim jest nacechowane jako infantylne (Cackowska, 2009), a przyczynia się do tego użycie formy deminutywnej rzeczownika *obraz*. W polskiej myśli badawczej kategoria *picture book* jest zadomowiona, jednakże brak merytorycznych opracowań. Być może dlatego, że forma książki obrazkowej wymyka się jednoznacznym opisom literaturoznawczym lub kategoriom sztuk pięknych, podobnie jak się to ma z komiksem. Jednakże komiks doczekał się już naukowych opracowań.

⁹ Pomocna okaże się teoria podwójnego kodowania (por. Paivio, 1986, za: S. Kawiorski, 2013, *Koncepcja podwójnego kodowania Allana Paivio w procesie percepcji czytanego tekstu*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne”, nr 2).

Ekokształcenie za pośrednictwem literatury

W epoce antropocenu¹⁰, czyli czasie znacznej ingerencji człowieka w biosferę Ziemi, nie wystarczy tylko obecna w dyskursach medialnych narracja na temat ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, która sprowadza się do zaaplikowania odnawialnych źródeł energii mogących zaspokoić wciąż rosnące potrzeby człowieka (Chakrabaty, 2018, s. 3). Konieczna jest zmiana ludzkich nawyków, zachowań oraz docenienie życia w zgodzie z naturą, patrzenie na świat roślin, zwierząt oraz rozumienie ekosystemu jako symbiozy i zależności, a nie nadrzędności człowieka wobec przyrody, nade wszystko zaś potrzebna jest edukacja w tym kierunku. Zaprojektowanie edukacji w ten sposób, aby tematyka ekologiczna była obecna nie tylko na zajęciach z przyrody czy biologii, stanowi dziś konieczność i oczywistość. Temu między innymi, służy współczesna humanistyka środowiskowa.

Edukacja od wczesnych lat życia człowieka i lektura odpowiednich tekstów literackich pomagają wpłynąć na kształcenie odpowiedzialności za losy planety i wszystkich istot na niej żyjących (Ochwat, 2020, s. 33). Aby współczesne pokolenie mogło uratować świat i naprawić szkody po swoich przodkach, potrzebuje wsparcia rodziców, gdyż to właśnie dorośli podejmują decyzje i mogą wpłynąć na zmianę sposobu myślenia o roli człowieka w biosystemie nie tylko dzieci, ale również innych dorosłych. Potrzebne są zatem pozytywne wzorce oraz rzetelne informacje. Coraz więcej ludzi pióra podejmuje tematykę środowiskową — nie są to jedynie pisarze-artycyści, ale również reporterzy lub felietoniści tworzący dzieła *non-fiction* — „ten rodzaj, jako chyba jedyny obok *cli-fi*, nadąża za zmianami klimatycznymi” (Ochwat, 2020, s. 34).

W kontekście edukacji ekologicznej warto przyjrzeć się polskim *picture books*, w których podejmowana jest tematyka szeroko rozumianej ekologii. Dodajmy, że nie są one z założenia wpisane w jakikolwiek program kształcenia ani ruch ekologiczny. Książki te nie uwydatniają błędów człowieka związanych z eksploataowaniem zasobów naturalnych Ziemi czy też jego przewinień wobec planety, lecz wspomagają zmianę w sposobie myślenia o korzystaniu z dóbr naturalnych. Bez zbędnego dydaktyzmu, prostym językiem i sugestywnymi obrazami traktują o stosunku człowieka do środowiska naturalnego, o wymieraniu gatunków, konsumpcjonizmie, o właściwym korzystaniu z dóbr natury, ale przede wszystkim są rzetelnym źródłem wiedzy. W niniejszym tekście zostaną przedstawione cztery polskie książki obrazkowe przetłumaczone na język koreański. *Zwierzęta, które zniknęły. Atlas stworzeń wymarłych* (opracowanie zbiorowe) to swego rodzaju

---

¹⁰ Nazwa „epoka człowieka” budzi różne emocje, jednak bez względu na przyjęte określenie wszyscy (stanowiska geologów, filozofów, biologów, geografów) są zgodni co do tego, iż ostatnie dekady panowania człowieka na Ziemi znacznie wpłynęły na dewastację środowiska naturalnego (por. Bińczyk, 2018).

przewodnik po historii życia na Ziemi, który pokazuje, jaki wpływ na losy zwierząt ma człowiek. Z kolei *Zwierzokracja* autorstwa Olgi Woldańskiej-Płocińskiej uwrażliwia przede wszystkim na przenikanie się świata zwierząt i ludzi, uczy empatii i dostarcza wielu ciekawostek z życia zwierząt. Książka tej samej autorki *Śmieciogród* zawiera zabawne ilustracje oraz teksty wypełnione informacjami, w jaki sposób małymi krokami i zmianą codziennych przyzwyczajeń możemy uchronić Ziemię przed zalewem plastiku. Natomiast *JAJO. Jajka w gnieździe i kosmosie, czyli kogel-mogel dla dociekliwych* Asi Gawis i Elizy Piotrkowskiej traktuje o historii jajka, zastosowaniu w kuchni, obecności w sztukach pięknych oraz o sposobach jego pozyskiwania na użytek człowieka.

Wymienione książki spotkały się z uznaniem czytelników w Polsce i zostały uhonorowane wieloma międzynarodowymi nagrodami. Nic więc dziwnego, że można zaobserwować wzrostową tendencję obecności polskiej książki dla dzieci na koreańskim rynku wydawniczym¹¹. Jak stwierdza Jiwone Lee:

W ostatnich czasach Polska stała się krajem książki obrazkowej informacyjnej, non-fiction. Wydajemy bardzo dużo książek z Polski, wydawcy i czytelnicy zachwycają się rzetelną treścią, bogatymi ilustracjami i kreatywnymi rozwiązaniami. Koreańskie wydawnictwa biją się o prawa do nowości Dwoch Sióstr. Te polskie książki obrazkowe w silnym nurcie projektanckim mogą być dobrymi wzorcami dla naszych twórców¹².

Wzrasta również liczba tłumaczonych książek o tematyce proekologicznej. Jednym z czynników wpływających na ten fakt może być obecność edukacji ekologicznej w programie koreańskiego gimnazjum i liceum. Jest to, co prawda, przedmiot nieobowiązkowy i nie cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem, jednak prawie wszystkie szkoły chętnie kupują nowe książki dla dzieci i młodzieży o tematyce proekologicznej. Książki obrazkowe są wykorzystywane w koreańskim

---

¹¹ Na stronie <http://picturebookmuseum.com> [data dostępu: 10.01.2021] można znaleźć informacje na temat książek obrazkowych wydawanych w Korei Południowej według kraju pochodzenia autora. Najwięcej ukazuje się książek autorów z USA, Wielkiej Brytanii, Japonii, Niemiec, Francji (niestety, dane nie są na bieżąco aktualizowane). Polskich nazwisk można odnotować ponad 70. Wśród polskich autorów najczęściej wydań mają dzieła Iwony Chmielewskiej, następnie Aleksandry i Daniela Mizieleńskich, Józefa Wilkonja i Joanny Concejo. Pewna część polskich książek obrazkowych jest wydawana w przekładzie na inne języki. Z danych zamieszczonych na stronie wynika, że w 2020 roku w Korei Południowej ukazało się 981 tłumaczonych publikacji typu *picture book*, w tym 17 polskich. W Korei wydaje się dużo zagranicznych książek, lecz wzrasta też zainteresowanie koreańskimi autorami tego rodzaju wydawnictw. Do takich autorów należy np. Heena Baek — jedna z najbardziej uznanych ilustratorek i autorek książek dla dzieci w Korei — otrzymała Nagrodę imienia Lindgren ALMA za rok 2020. Jej książki wydano w wielu krajach. W Polsce nakładem wydawnictwa Kwiaty Orientu ukazała się jej książka *Księżycowy sorbet* — historia oparta na koreańskiej legendzie ludowej.

¹² Wywiad z Jiwone Lee: <https://culture.pl/pl/artykul/jiwone-lee-koreanskie-wydawnictwa-bija-sie-o-prawa-do-nowosci-dwoch-siostr-wywiad> [data dostępu: 15.12.2020].

szkolnictwie, a ich walory szczególnie doceniono podczas nauczania zdalnego¹³. Dla wydawcy biblioteka szkolna i publiczna to wciąż najważniejszy klient. Ponadto w Korei Południowej od 1994 roku Ministerstwo Środowiska wybiera co dwa lata najlepsze książki dotyczące ekologii, aby przypominać o ochronie środowiska naturalnego. Początkowo takie wyróżnienie nie było atrakcyjne ani dla autorów książek, ani dla wydawnictw, jednak obecnie jest uważane za skuteczny sposób promowania publikacji, które dotyczą przyrody, ochrony środowiska i klimatu — tematów aktualnych bez względu na szerokość i długość geograficzną, gdyż mają zasięg ogólnoswiatowy, obejmują kraje zarówno wysoko rozwinięte, jak i te dopiero się rozwijające.

W trosce o koreańskiego odbiorcę

Aby książka zagraniczna mogła budzić zainteresowanie, a przede wszystkim by mogła być zrozumiana, konieczne są pewne działania tłumacza, które powodują, że mówi on nieco więcej niż autor oryginału¹⁴. Nie inaczej dzieje się w przypadku ilustrowanych książek dla dzieci stworzonych przez polskich autorów, a przekładanych na język koreański. W przypadku publikacji typu *picture book* zabiegi adaptacyjne mogą dotyczyć nie tylko wymiaru słownego, ale też wizualnego. Ponadto tłumacz musi potrafić tak przekładać treść, aby była ona zgodna z normami społecznymi i realiami panującymi w danym kraju z uwzględnieniem różnic kulturowych (Ko, 2011, s. 132). Książki dla odbiorców niedorosłych rządzą się swoimi prawami i należy pamiętać o wymaganiach, jakie stawiają młodzi czytelnicy, aby w pełni zaspokoić ich potrzeby. A zatem: prosty, zrozumiały język, atrakcyjna szata graficzna (kolorystyka, odpowiednia proporcja i korelacja między tekstem i obrazem), wartość poznawcza (temat książki), wzbudzenie zainteresowania. Oto przykłady działań tłumacza i edytora towarzyszących przystosowywaniu polskich książek dla koreańskiego odbiorcy.

Przykuwanie uwagi dziecka

Choć w Korei jest wiele ilustrowanych przewodników po historii życia na Ziemi, to *Zwierzęta, które zniknęły. Atlas stworzeń wymarłych* ukazał się w Korei przede wszystkim z tego powodu, że zachwyił wydawcę przekazywaną w nim rzetelną wiedzą i kolorowymi ilustracjami. Kopalna mapa świata, zawarta w książce, pokazuje ślady życia dinozaurów na całym świecie. Przedstawiciele tego gatunku, jak wiadomo, fascynują dzieci, jednak w atlasie brak informacji

---

¹³ Tamże.

¹⁴ O eksplicytacji we współczesnej translatoryce por. Gumul, 2020.

o dinozaurze, który został odnaleziony na terytorium Korei. Wydawnictwo poprosiło więc autora o dodatkowe grafiki, aby przykuć uwagę koreańskich dzieci. W wersji koreańskiej można odnaleźć informacje o dinozaurach oraz miejscach ich odkrycia na terenie Korei Południowej.

Wzbudzenie ciekawości

W atlasie *Zwierzęta, które zniknęły...* znajdują się opisy i ilustracje przedstawiające nie tylko wymarłe zwierzęta, ale także te wymierające. Koreańskie wydawnictwo chciało przybliżyć Koreańczykom zagrożony gatunek, więc grafikę morświna kalifornijskiego zastąpił morświn bezpłetwy. Zwierzę to lubi ciepłe wody słodkie i słone, pływa od wybrzeży Azji Wschodniej do Zatoki Perskiej. W Korei bywa najczęściej u wybrzeża Morza Zachodniego i Południowego. Nadano mu przezwisko „uśmiechnięty morświnek”. Dzięki tej książce dzieci mogą poznać ssaka, który żyje, jednak grozi mu wyginięcie. Działanie to urealnia (bliskość terytorialna) koreańskiemu czytelnikowi zjawisko i problem wymierających gatunków, może też wzbudzić zaciekawienie innymi gatunkami chronionymi i wzmocnić w dzieciach poczucie dbałości o zwierzęta.

Dodatkowe informacje

Atlas przedstawia kilka miejsc na świecie, w których można podziwiać prehistoryczne zwierzęta. W Seulu również znajduje się Muzeum Historii Naturalnej, jednak nie uwzględniono go w omawianym atlasie. Z tego powodu wydawnictwo prosiło autorkę o dodatkową grafikę, aby koreańskie dzieci mogły uzyskać informację, gdzie w ich kraju można zobaczyć takie ekspozycje.

Eliminacja fragmentu lub zmiana grafiki

Z książki *Zwierzokracja* wyeliminowano jedną stronę, na której były narysowane dwie osoby. Jedna, która ma ciemne włosy i małe oczy, je owady, druga zaś ma brązowe włosy i podniesione brwi, które oznaczają zdziwienie. Ilustracja ta mogłaby być odebrana jako poniżająca Azjatów z powodu ich przyzwyczajęń żywieniowych. Wydawnictwo chciało uniknąć niezręcznej sytuacji i po konsultacji z autorką usunięto omawianą scenę.

Została też zmieniona grafika na okładce książki *Śmieciogród*, ponieważ niewiele mogłaby powiedzieć koreańskiemu czytelnikowi. W wydaniu oryginalnym na okładce zamieszczono ilustrację butelki i zamkniętego w niej człowieka. Wydawca postanowił wzmocnić przekaz wizualny okładki i w butelce „zamknął”

pandę, kaczkę mandarynkę i słonia, zatem emblematy jednoznacznie związane z Azją.

Modyfikacja tekstu

Śmieci to problem całego świata, ale system segregowania, wyrzucania i przetwarzania zależy od kraju lub regionu. W Korei Południowej segregację śmieci rozpoczęto w 1995 roku i obecnie jest to już powszechny system, choć na ulicy jest mało koszy na śmieci. Wielkie kolorowe pojemniki na odpady można zobaczyć najczęściej pod blokami mieszkalnymi. Tam wyrzuca się śmieci zgodnie z zasadami, a strażnik dba o porządek. Mieszkańcy Korei indywidualnie kupują specjalne worki i segregują odpady. Jednakże kolory kontenerów wydają się mało pomocne, gdyż śmieci są ponownie segregowane na późniejszym etapie ich zbiórki. Dla koreańskich dzieci najważniejsze jest oswojenie się z precyzyjną segregacją odpadów i ich recyklingiem oraz przyzwyczajenie do minimalizowania ilości wytwarzanych śmieci. Dlatego w koreańskiej wersji zmodyfikowano fragmenty, w których opisywano przeznaczenie pojemników na śmieci według kolorów, a wstawiono informację na temat miejsca utylizacji baterii i lekarstw oraz konieczności zgłaszania odpowiednim służbom pozbycia się odpadów wielkogabarytowych.

Kontekst aktualnej sytuacji (w Polsce i w Korei Południowej)

W Polsce w niektórych regionach zachęca się do picia wody prosto z kranu, nawet nieprzegotowanej. Znajduje to swoje odbicie w książce *Śmieciogród*. W czasie przygotowywania koreańskiej wersji książki do druku w Korei wybuchł skandal związany z zanieczyszczoną wodą z wodociągów miejskich w różnych miastach. Wtedy ludzie nie używali wody z kranu nawet do przyrządzania gotowanych posiłków. Kupowali butelkowaną wodę mineralną. Wydawnictwo podjęło decyzję o zmodyfikowaniu tekstu i koreańska wersja opowiada o picciu przegotowanej wody z kranu i o nienadużywaniu plastikowych butelek.

Zabiegi językowe

Podejrzliwość wobec języka i baczne analizowanie zdań są codziennością w pracy tłumacza. Przywołały tu zaledwie dwa znamienne przykłady. Pierwszy z nich będzie tłumaczeniem polskiego kulturemu¹⁵ z zakresu kulinariów, słowa

---

¹⁵ O kulturemach polskich szerzej por. Zarzycka, 2019.

znanego większości polskich dzieci (i nie tylko dzieciom). Mowa tu o koglu-moglu, słodkiej przekąsce, która w wersji koreańskiej zachowała swoje brzmienie zapisane alfabetem koreańskim, czyli *hangulem* (코겔-모겔). Kogel-mogel z niczym nie kojarzy się koreańskiemu odbiorcy, ponieważ nie zna tej przekąski, w przeciwieństwie do polskiego czytelnika, u którego bezsprzecznie nastąpi skojarzenie z czynnością mieszania, łączenia składników, bo jest to danie wykonane z jajka i cukru. Słowo to pojawia się w tytule na okładce książki pt. *Jajo. Jajka w gnieździe i kosmosie, czyli kogel-mogel dla dociekliwych*, natomiast w wersji koreańskiej tytuł brzmi: *Jajo. Wszystkie ciekawostki o jajach w świecie*. Tłumaczka nie chciała zostawiać na okładce nic nieznaczącego słowa, które mogłoby stać się przyczyną niezrozumienia tytułu, a tym samym zniechęcenia do czytania. W dalszej części książki występuje definicja tego tajemniczego słowa, a więc nic nie zostało zagubione w przekładzie, a odbiorca zewnętrzny kulturowo uzyskał wyjaśnienie, czym jest ta egzotyczna przekąska i jaki ma związek z jajkiem. Drugi przykład to intertekstualność tytułu jednego z rozdziałów *Śmieciogrodu*, w którym mowa o rewolucji przemysłowej w XIX wieku. W oryginale rozdział nosi tytuł *Para buch*, który automatycznie odsyła polskiego czytelnika do wiersza Juliana Tuwima *Lokomotywa*. Skojarzenie to nie sprawdziłoby się w przypadku odbiorcy koreańskiego, a zatem, aby oddać ducha rozdziału, tłumaczka wraz z wydawcą zdecydowała się na wprowadzenie tytułu *Mung-ge-mung-ge San-eob-hyeog-myeong* (몽게몽게 산업혁명), aby dopasować liczbę sylab w tytule koreańskim do liczby liter w tytule polskim (osiem sylab w j. koreańskim i osiem liter w j. polskim)¹⁶.

Podsumowanie

Celem nadrzędnym naszego tekstu było przyjrzenie się obecności w Korei Południowej polskich książek o tematyce ekologicznej adresowanych do młodego odbiorcy. Kształtowanie wrażliwości ekologicznej, holistyczne podejście do myślenia o świecie i funkcjonowaniu człowieka na Ziemi wiąże się z pojęciami trudnymi nawet dla osób dorosłych i wykształconych. Dzieci mogą napotkać bariery poznawcze podczas czytania treści związanych z klimatem i środowiskiem naturalnym, ale wtedy ilustracje, które są największym atutem książek obrazkowych, pomagają w zrozumieniu. Przytoczone dane i przykłady pokazały, że kunszt artystyczny polskich autorów oraz wiedza zawarta w ich tekstach budzą zainteresowanie wśród koreańskich wydawców i czytelników. Istotnymi czynnikami wpływającymi na wybór przekładanych pozycji wydawniczych są przede wszystkim liczące się nagrody dla polskich autorów oraz wypełnianie pustych

¹⁶ 몽게몽게 to wyraz oznaczający kształt dymu albo chmur, które wychodzą energicznie jedna po drugiej, tworząc okrągły kształt; rewolucja przemysłowa to 산업혁명.

miejsz w koreańskiej ofercie wydawniczej. Rodzimi twórcy koreańscy nie podejmują tematu proekologicznego w aż tak kompleksowy sposób, czyli nie łączą treści informacyjnych z atrakcyjną szatą graficzną. Ponadto międzynarodowe nagrody dla polskich autorów i ilustratorów stają się gwarancją dobrze ulokowanych środków finansowych dla koreańskich wydawnictw. Nie mniej ważnym czynnikiem, niejako pośrednio związanym ze sferą ekonomiczną, jest wybór tych pozycji książkowych, które po niezbędnych zabiegach adaptacyjnych są gotowym produktem (atrakcyjnym wizualnie, co w przypadku odbiorcy niedorośle jest czynnikiem niezwykle ważnym, oraz zawierającym rzetelną wiedzę). W ten sposób wydawca unika długich przygotowań związanych ze żmudnym procesem wydawniczym tak złożonej książki, jaką jest *picture book*. Dlatego też koreańskie oficyny wydawnicze chętnie nawiązują współpracę z zagranicznymi autorami. Tłumacz i edytor pracują nad przekładanymi książkami z wielką starannością i odpowiedzialnością za warstwę zarówno językową, jak i wizualną, żeby treści pomieszczone w książce były przystępne dla dzieci i pomagały im zrozumieć otaczający je świat.

Zaprezentowane książki, ze względu na charakter informacyjny, wpisują się w nurt ekokształcenia za pośrednictwem literatury i przemawiają do młodego czytelnika kodem werbalnym i wizualnym, dodatkowo realizując założenia koncepcji transkulturowości, gdyż pokonują bariery kulturowe przez poruszanie ponadnarodowego tematu — Ziemi — wspólnego miejsca życia wszystkich istot, a kraj pochodzenia autora oryginału przestaje mieć znaczenie. Co prawda, jak dotąd nie przeprowadzono badań wykazujących potwierdzenie teorii, że najmłodszy czytelnicy koreańscy, pod wpływem lektur z dzieciństwa, w dorosłym życiu sięgną po teksty polskich pisarzy, ale z pewnością można stwierdzić, że polscy pisarze i ilustratorzy mają swój wkład w ekoedukację nie tylko w Polsce. Takie przekonanie pozwala z optymizmem spoglądać na rozwój i recepcję polskiej literatury w Kraju Spokojnego Poranka.

Literatura

- Bińczyk E., 2018, *Epoka człowieka. Retoryka i marazm antropocenu*, Warszawa.
- Cackowska M., 2009, *Czym jest książka obrazkowa*, „Ryms” nr 5, <http://www.ryms.pl/2020/04/27/czym-jest-ksiazka-obrazkowa/> [data dostępu: 10.01.2021].
- Chakrabarty D., 2018, *Humanistyka w czasach antropocenu. Kryzys mitycznej Kantowskiej opowieści*, „Prace Kulturoznawcze”, nr 1—2.
- Cheong B., 2010, *Polonistyka koreańska wczoraj i dziś*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2.
- Choi S., Hajduk-Gawron W., 2020, *Podróż między dwoma językami. O pracy nad przekładem tekstów Olgi Tokarczuk z Esterą Czoj — tłumaczką literatury polskiej na język koreański — rozmawia Wioletta Hajduk-Gawron*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1.

- Czoy E., 2010, *Przekłady literatury polskiej w Korei*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2.
- Dalecka T., 2006, *Recepcja literatury polskiej na Litwie w ostatnim piętnastolecu. Casus przekładów*, w: Cudak R., red., *Literatura polska w świecie. Zagadnienia recepcji i odbioru*, Katowice.
- Gumul E., 2020, *Dlaczego tłumacz mówi więcej niż autor? O eksplicytcacji w przekładzie*, „Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad Teorią, Praktyką i Dydaktyką Przekładu”, nr 15.
- Kawiorski S., 2013, *Koncepcja podwójnego kodowania Allana Paivio w procesie percepcji czytanego tekstu*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne”, nr 2.
- Ko S., 2011, *Characteristics and Cultural Meanings of Translated Picture Books in Korea*, „Journal of Childrens Literature and Education”, 12 (1).
- Lee J., 2010, *Polskie książki dziecięce dla czytelników koreańskich*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2.
- Literatura polska w przekładach 1981—2004*, 2005, Bilikiewicz-Blanc D. i in, red., Warszawa.
- Literatura polska w przekładach 1990—2000*, 2000, Bilikiewicz-Blanc D., Szubiakiewicz T., Capik B., red., Warszawa.
- Monluçon A.M., 2014, *Kilka uwag na temat aktualnej recepcji literatury polskiej we Francji*, „Czytanie Literatury. Łódzkie Studia Literaturoznawcze”, nr 3.
- Ochwat M., 2020, *(Współ)myślenie w humanistyce. Literackie ekokształcenie w epoce antropocenu*, „Polonistyka. Innowacje”, nr 12.
- Paivio A., 1986, *Mental Representations: A Dual Coding Approach*, New York.
- Pióro T., 2000, *Recepcja literatury polskiej za granicą — uwagi tłumacza i wydawcy*. „Tytuł”, nr 4 (40).
- Ryll L., Wilgat J., 1972, *Polska literatura w przekładach. Bibliografia 1945—1970*, Warszawa.
- Zarzycka G., 2019, *Kulturemy polskie — punkty widzenia, techniki ich wydobywania i negocjowania. Stosowanie perspektywy etnoligwistycznej w glottodydaktyce polonistycznej*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 26.

Źródła internetowe

- <https://culture.pl/pl/artykul/jiwone-lee-koreanskie-wydawnictwa-bija-sie-o-prawa-do-nosci-dwoch-siostr-wywiad> [data dostępu: 15.12.2020].
- <https://www.empik.com/empikultura/jeden-z-najwazniejszych-tematow-w-zyciu-rozmo-wa-z-aleksandra-woldanska-plocinska,114812,a> [data dostępu: 15.12.2020].

Koreańskie przekłady polskich książek proekologicznych przeznaczonych dla odbiorcy niedorosłego (w nawiasie data wydania koreańskiego)

- Fabisińska L., 2017, *Grzyby*, Y. Kim przeł., Seul (2019).
- Gawis A., Piotrkowska E., 2018, *Jajo. Jajka w gnieździe i kosmosie, czyli kogel-mogel dla dociekliwych*, Y. Kim, przeł., Seul (2020).
- Gładysz K. i in, 2018, N., *Zwierzęta, które zniknęły, Atlas stworzeń wymarłych*, Y. Kim, przeł., Seul (2020).
- Grajkowski W., 2015, *Pszczoly*, J. Lee, przeł., Seul (2017).

- Grajkowski W., 2018, *Drzewa*, J. Lee, przeł., Seul (2017).
- Kucharska N., 2017, *Jak to działa? Zwierzęta*, Y. Kim, przeł., Seul (2019).
- Mizieliński A. D., 2016, *Pod ziemią, pod wodą*, M. Kim, przeł., Seul (2017).
- Mizieliński A., D., 2010, *Kto kogo zjada*, J. Lee, przeł., Seul (2012).
- Mizieliński A., D., 2020, *Którędy do Yellowstone? Dzika podróż po parkach narodowych*, Y. Kim, przeł., Seul (2021).
- Oziewicz T., 2019, *Awaria elektrowni*, Y. Kim, przeł., Seul (2021).
- Rzezak J., 2019, *Książka Tysiąc i jedna mrówka*, Ch. Lee, przeł., Seul (2019).
- Woldańska-Płocińska A., 2018, *Zwierzokracja*, Y. Kim, przeł., Seul (2020).
- Woldańska-Płocińska A., 2019, *Śmieciogród*, Y. Kim, przeł., Seul (2020).

Wioletta Hajduk-Gawron — dr, Department of Polish Studies, Hankuk University of Foreign Studies, Korea Południowa oraz Uniwersytet Śląski w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe dotyczą recepcji literatury polskiej w świecie, glottodydaktyki polonistycznej, teorii adaptacji oraz doświadczenia migracji w procesie edukacji. Autorka artykułów np. *Lektura obowiązkowa i co ponadto? O obecności i nieobecności literatury polskiej poza Polską; Arcydzieła literatury polskiej w praktyce glottodydaktycznej. Zaadaptować czytelnika i tekst.*

e-mail: wioletta.hajduk-gawron@us.edu.pl

Younghwa Kim — mgr, pracę magisterską na temat *Analiza porównawcza polskiego i koreańskiego języka reklamy* obroniła na wydziale Central and East European Languages and Literature Hankuk University of Foreign Studies. Obecnie doktorantka tegoż wydziału. Od roku 2017 zajmuje się przekładem z języka polskiego na język koreański.

e-mail: wioletta@hanmail.net